

PK-yritysten toimintaympäristö

Kysely kilpailukyvyn neljästä ulottuvuudesta

PK-toimintaympäristökysely | Toukokuu 2012

SISÄLTÖ

JOHTOPÄÄTÖKSET	3
1 YRITTÄJYYS JA YHTEISKUNTA	4
1.1 Työnantajayritysten kasvumahdollisuuksiin lisää huomiota	4
1.2 Yritysjohtajien ja kuntapäätäjien yhteistyössä kehitettävää	4
2 VEROTUS JA RAHOITUS	6
2.1 Rahoitus- ja maksuvalmiustilanne lähes ennallaan	6
2.2 Kehysriihessä esitetyt kannustimet edistävät kehittämis- ja kasvuaikomuksia	7
3 TYÖELÄMÄ	9
3.1 Työllisyyskehitys varovaisen myönteistä	9
3.2 Työllisyysodotukset positiivia, mutta maltillisempia kuin vuosi sitten	9
4 ENERGIA JA YMPÄRISTÖ	11
4.1 Energiatehokkuuden seuranta yleistyy hitaasti	11
4.2 Vihreään liiketoimintaan on sijoittanut kolmannes yrityksistä	11
5 MITEN TUTKIMUS TEHTIIN?	13

JOHTOPÄÄTÖKSET

1. Pk-yritysten kehittämis- ja kasvuaikomukset voimistumassa

Investointirahoituksen kysyntä on kasvanut. Lisäksi työnantajayrittäjistä viidennes arvioi tutkimus- ja kehitystoimintapanostusten, yrityksiin tehtävien pääomasijoitusten ja uusien investointien kääntyvän nousuun Suomen hallituksen esittämien kasvun kannustimien ansiosta. Erityisesti kannustimet näyttäisivät aktivoivan kasvuyritysten ja työllistävien pk-yritysten kehittämis- ja kasvuaikomuksia.

→ *Investointien korotetut poisto-oikeudet sekä tutkimus- ja kehitystoiminnan ja pääomasijoittamisen kannustimien käyttöönottamisella tuetaan yritysten kasvua pienistä keskisuuriksi ja keskisuurista suuriksi.*

2. Kuntayhteistyössä kehitettävää niin kaupungeissa kuin maaseudulla

Pk-yritysten mahdollisuudet osallistua kuntien tarjouskilpailuihin ovat usein heikot. Myös kuntapäätösten yritysvaikutuksissa on kehitettävää. Tutkimuksessa kaupunkiyritysten ja maaseutuyritysten johtajien mielipiteet kuntayhteistyön toimivuudesta olivat hyvin samansuuntaisia.

→ *Hyvän yritysilmaston kunnissa otetaan päätösten yritysvaikutukset huomioon, hyödynnetään alueen yrityksiä kuntapalvelujen tuottamisessa ja kohdellaan yrityksiä tasapuolisesti.*

3. Rahoitus- ja maksuvalmiustilanne kaksijakoinen

Pk-yritysten rahoitus- ja maksuvaikeudet ovat hieman vähentyneet helmikuusta. Rahoitusvaikeuksia on silti edelleen kaksinkertainen määrä verrattuna tilanteeseen ennen vuoden 2008 lopulla alkanutta globaalia taantumaa. Lisäksi mm. kilpailun kiristyminen ja asiakkaiden pidentyneet maksuajat heikentävät monen pk-yrityksen maksuvalmiutta.

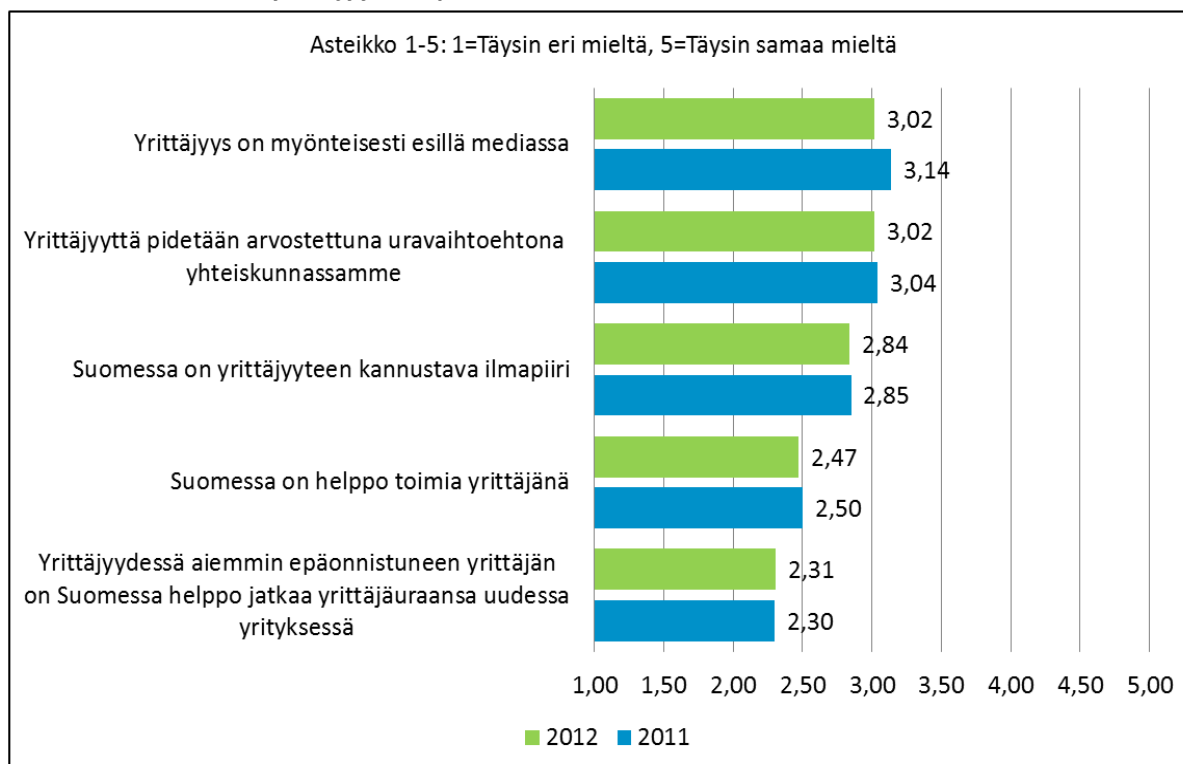
→ *Pitkään jatkuneet rahoitus- ja maksuvaikeudet uhkaavat monien menestyksekkäiden sekä Suomeen pitkäjänteisesti investoineiden ja täällä työllistävien yritysten jatkuvuutta.*

1 YRITTÄJYYS JA YHTEISKUNTA

1.1 Työnantajayritysten kasvumahdollisuuksiin lisää huomiota

Suomen yrittäjyysilmapiirissä ei ole viimeisen vuoden aikana tapahtunut muutoksia. Yleiset asenteet ja mielipiteet vaikuttavat yhä negatiivisesti monen työnantajayrittäjän riskinottohalukkuuteen ja kasvuaikomuksiin. Kuvassa 1 on esitetty yritysjohtajien mielipiteiden keskiarvot yrittäjyysilmapiiriä koskevissa väittämässä.

Kuva 1. Yhteiskunnan yrittäjyysilmapiiriä koskevat väittämät

Tuloksia voidaan pitää jossain määrin yllättävinä, koska eri kansanryhmien mielenkiinto ja mediahuomio kasvuyrittäjyyden ympärillä on selvästi noussut viimeisten vuosien aikana. Toisaalta julkinen keskustelu on keskittynyt lähes yksinomaan alkuvaiheen kasvuyrityksiin, kun taas kasvumahdollisuuksia jo toimivissa työnantajayrityksissä ei yhteiskunnan päättäjien keskuudessa ole riittävässä määrin tunnistettu. Monet työnantajayrityksistä kokevatkin jäävänsä oman onnensa nojaan, vaikka saattaisivat tarvita apua erilaisten kasvukynnysten ylittämiseksi.

1.2 Yritysjohtajien ja kuntapäätäjien yhteistyössä kehitettävää

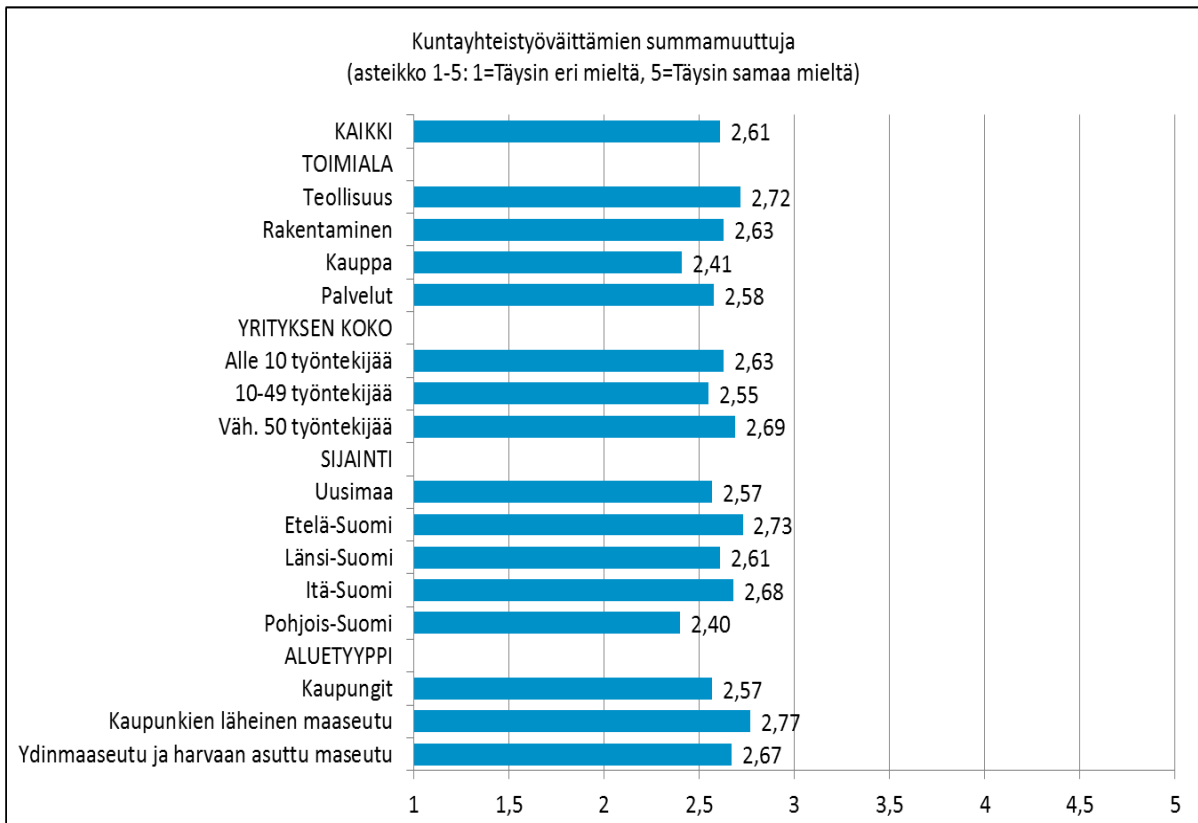
Yhteistyö kuntapäätäjien ja yritysjohtajien välillä toimii kohtuullisesti. Pk-yritykset kritisoivat kuitenkin kuntien hankintaosaamista ja tarjouskäytäntöjä, joita pidetään usein vaikeaselkoina. Lisäksi erityisesti sopimusravoltaan suuriin julkisiin hankintoihin monen pienen yrityksen on toistaiseksi ollut vaikea osallistua. Myös kuntapäätösten yritysvaikutusten arvioinnissa on edelleen kehitettävää. Kuvassa 2 on esitetty yritysjohtajien vastausten keskiarvot kuntapäätäjien ja yritysjohtajien välistä yhteistyötä kuvaavissa väittämässä.

Kuva 2. Yritysjohtajien ja kuntapäättäjien yhteistyötä kuvaavat väittämät

Tyytyväisimpiä yhteistyöhön ja kuntien toimintaan oltiin päätoimialoista teollisuudessa ja tyytymättömiä palvelualan yrityksissä. Alueellisesti myönteisimmät arviot olivat Etelä-Suomessa ja kriittisimmät Pohjois-Suomessa. Huomion arvoista on se, ettei kaupungeissa ja maaseudulla toimivien yritysten vastauksissa ollut tilastollisesti merkitseviä eroja. Kehitettävää näyttäisi siis olevan riippumatta esimerkiksi yrityksen kotikunnan sijainnista tai sen väestö- ja yritysmäärästä. (Kuva 3.)

Kuva 3. Kuntayhteistyö ja kunnan toiminta taustamuuttujien valossa

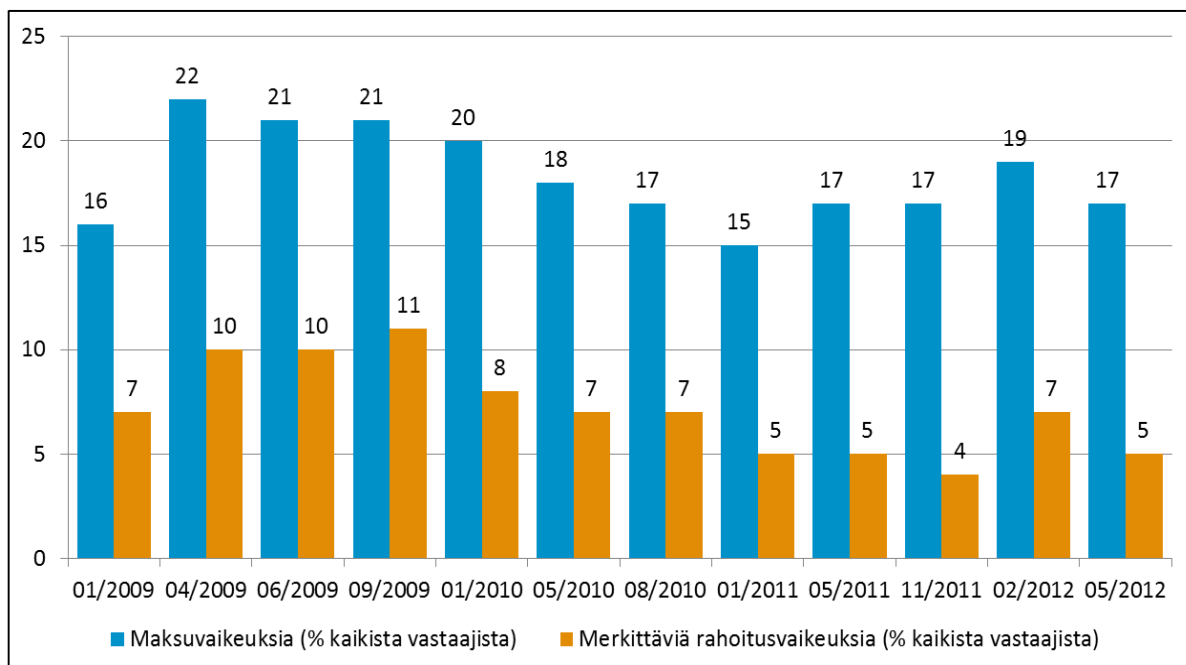

2 VEROTUS JA RAHOITUS

2.1 Rahoitus- ja maksuvalmiustilanne lähes ennallaan

Rahoituksen kysyntä on säilynyt ennallaan alkuvuonna. Kaikista vastaajista noin 35 prosenttia oli hakenut ulkoista rahoitusta viimeisten kuuden kuukauden aikana. Investointirahoitusta oli hakenut noin 47 prosenttia ja käyttöpääomarahoitusta noin 43 prosenttia kaikista ulkoista rahoitusta tarvinneista. Kaikista vastaajista noin 5 prosenttia oli kohdannut merkittäviä vaikeuksia rahoituksen saamisessa (rahoitusta hakeneista noin 15 %). Pk-yritysten rahoitustilanteesta on tapahtunut pientä kohennusta verrattuna EK:n rahoitus- ja maksuvalmiuskyselyyn helmikuun lopussa, jolloin rahoitusrajoitteisten yritysten osuus oli pari prosenttiyksikköä suurempi. Käytännössä nyt on siis palattu niin sanotulle uudelle ”normaalitasolle”, jonka on arvioitu vakiintuvan noin 4-6 prosenttiin lähitulevaisuudessa (ennen taantumaa osuus oli noin 2-3 prosenttia). Kuvassa 4 on esitetty pk-yritysten rahoitus- ja maksuvalmiustilanteen kehittymistä EK:n yritys-kyselyissä vuosina 2009-2012.

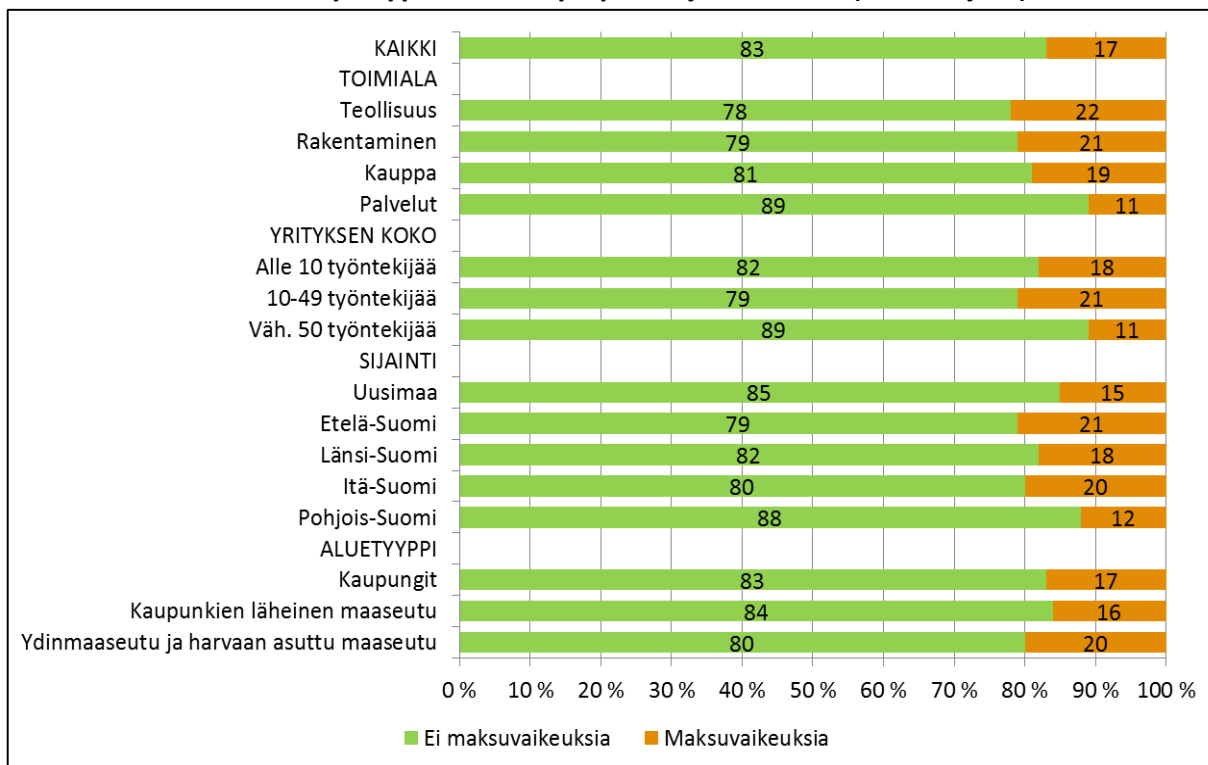
Kuva 4. Rahoitus- ja maksuvaikkeudet pk-yrityksissä (% vastaajista)

Erityisesti maksuvaikkeudet ovat edelleen huolestuttavan yleisiä, vaikka tilanne on nyt hieman parempi kuin alkuvuonna. Tulosten perusteella erityisesti monet pienet teollisuusyritykset ovat kohdanneet ainakin jonkinasteisia maksuvaikkeuksia. Alueellisessa tarkastelussa suhteellisesti eniten maksuvaikkeuksia esiintyi Etelä-Suomessa ja vähiten Pohjois-Suomessa. (Kuva 5.)

EK:n aineistojen perusteella maksuvaikkeuksien yleisyyden taustalla vaikuttavat ainakin kolme asiaa. Ensinnäkin osa pk-yrityksistä on pitkään vallinneen taantumaa ja kiristyneen markkinatilanteen seurauksena ajautunut hintakilpailuun, mistä on aiheutunut kassavirtaongelmia ja omia maksuvaikkeuksia. Toiseksi, monet pk-yritykset raportoivat ulkomaisten asiakasyritysten maksuaikojen pidentymisestä, jolla on ollut heijastusvaikutuksensa myös suomalaisten pk-yritysten toimintaan. Kolmanneksi, osa yritysjohtajista kokee pankkeihin kohdistuneiden uusien vakavaraisuussäännösten ja lisääntyneen valvonnan muuttaneen niiden lainanantoa entistä varovaisemmaksi.

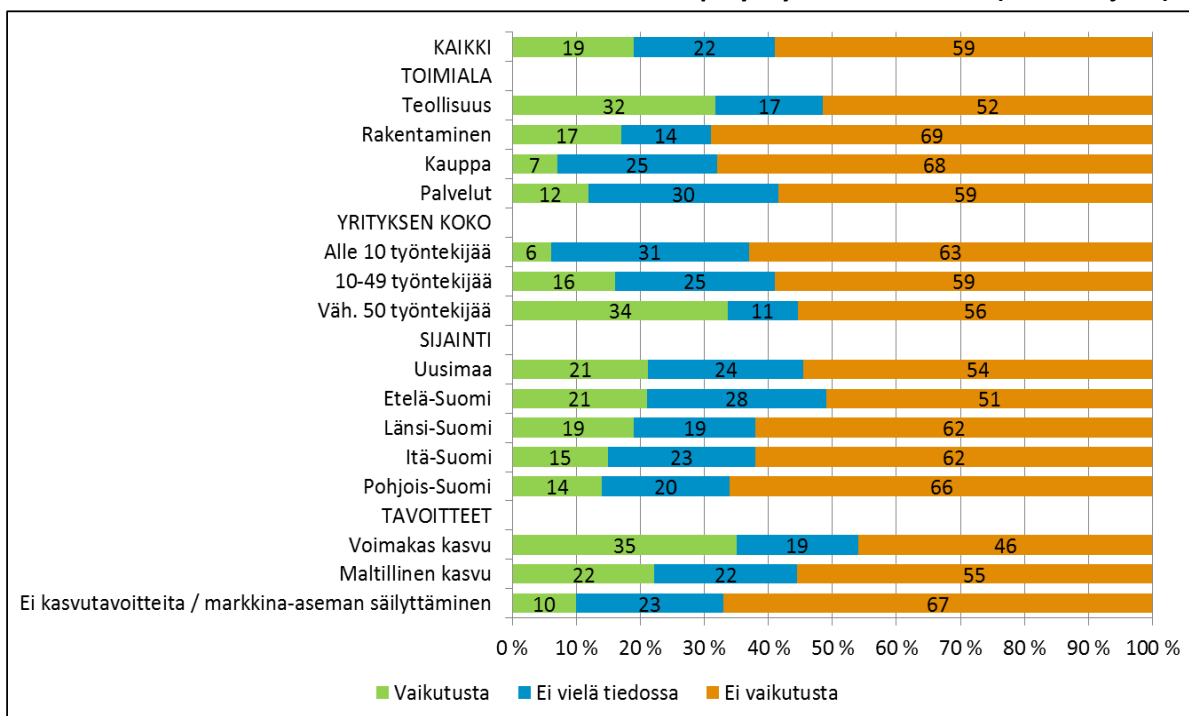
Kuva 5. Maksuvaikeuksien yleisyys erilaisissa yrityksissä ja eri alueilla (% vastaajista)

2.2 Kehysriihessä esitetyt kannustimet edistävät kehittämis- ja kasvuaikomuksia

Suomen hallitus esitti kehysriihessä tutkimus- ja kehitystoiminnan verokannustimen, tuotannollisten investointien kaksinkertaisten poisto-oikeuksien sekä pääomasijoittamisen kasvukannustimen käyttöönottamista. Noin viidennes toimintaympäristökyselyyn vastanneista yritysjohtajista ennakoivat kannustimien vaikuttavan myönteisesti pk-yritysten kehittämis- ja kasvuaikomuksiin. Lisäksi joka viides piti kannustinten vaikutusta mahdollisena, mutta ei vielä osannut arvioida niiden suoraa merkitystä oman toimintansa kannalta. (Kuva 6.)

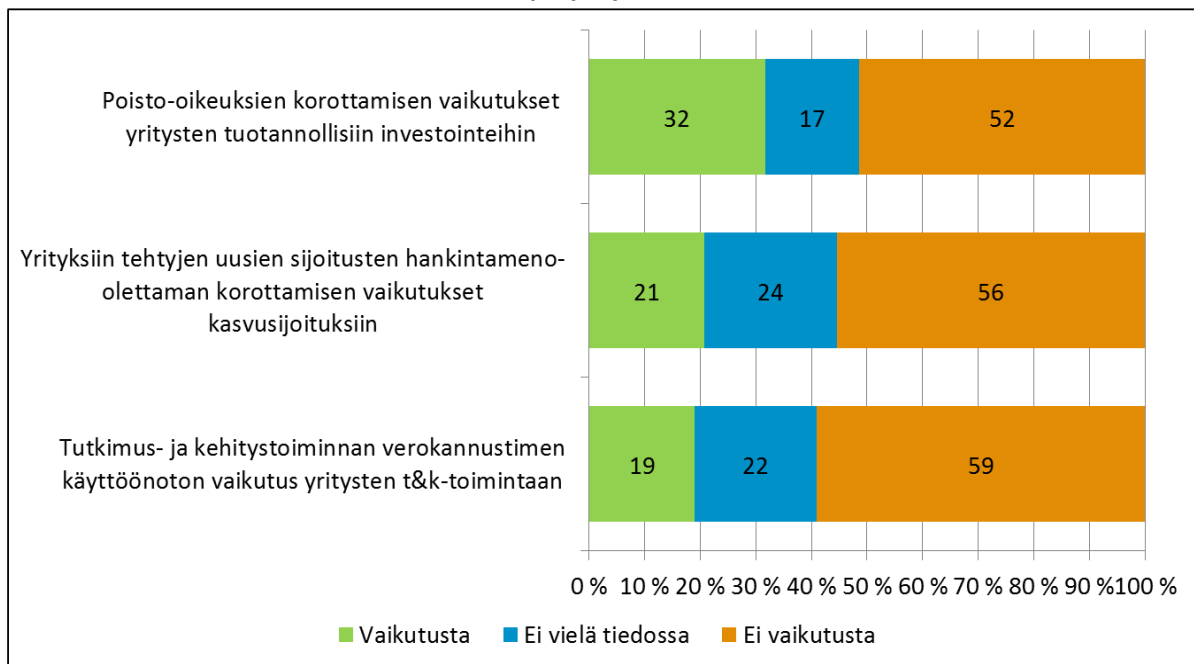
Kuva 6. Hallituksen esittämien kannusteiden vaikutukset pk-yritysten toimintaan (% vastaajista)

Huomion arvoista tuloksissa on se, että erityisesti voimakasta kasvua tavoittelevissa yrityksissä ja työllistävimmissä pk-yrityksissä kannustinten vaikutusta arvioitiin kaikkein myönteisimmin. Esitetyt kannusteet voivat siis parhaimmillaan edesauttaa pienten yritysten kasvua keskisuureksi ja keskisuurten suureksi.

Yritysjohtajien vastausten perusteella erityisesti kaksinkertaisten poisto-oikeuksien merkittävä investointien kannustimena pidettiin suurena. Noin 32 prosenttia vastaajista uskoi sillä olevan suoraa vaikutusta yritysten investointikäyttäytymiseen. Tutkimus- ja kehitystoiminnan verokannustimen ja pääomasijoittamisen kasvukannustimen vaikutukseen uskoi noin viidennes vastaajista. (Kuva 7.)

Kuva 7. Yksittäisten kannustimien vaikutus pk-yritysten toimintaan

Edellä kuvattuja tuloksia tulkittaessa on huomattava, että lähivuosina toteutettavaksi esitettyjen kannustimien lopullinen muoto on vielä tarkentumatta. Tämä vaikeuttaa luonnollisesti kannustimien vaikutusten arviointia, minkä vuoksi tässä raportissa esitetyt tulokset ovat suuntaa-antavia.

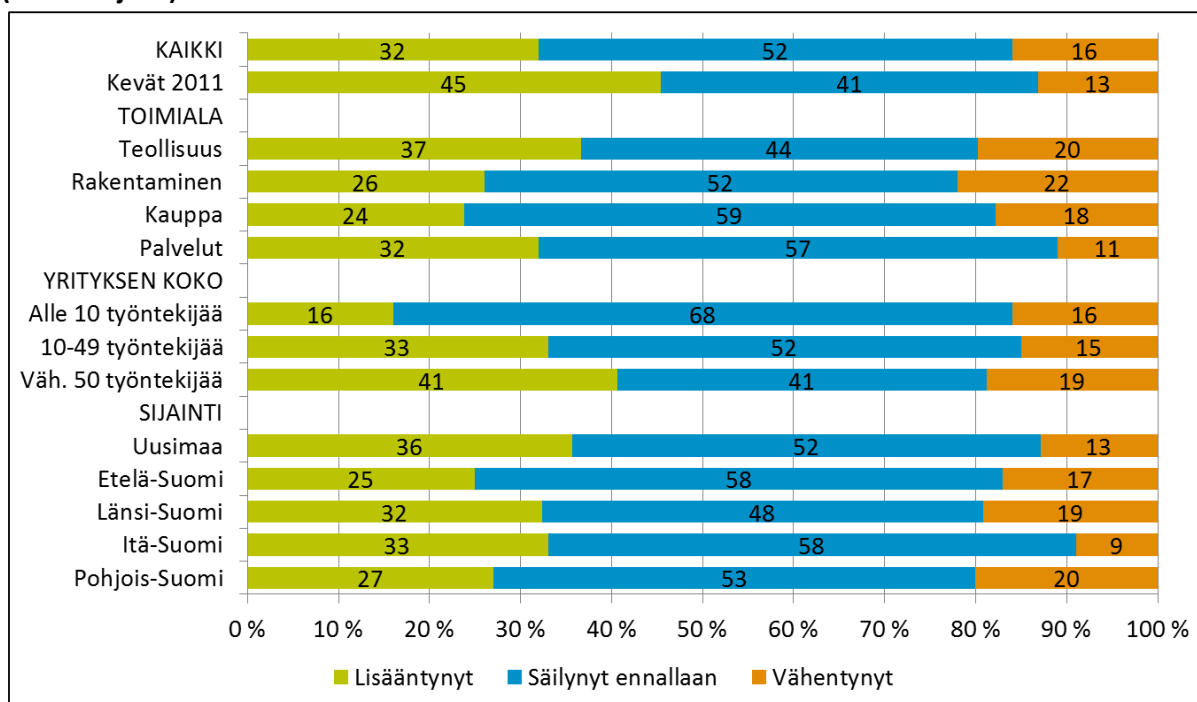

3 TYÖELÄMÄ

3.1 Työllisyyskehitys varovaisen myönteistä

Noin 32 prosenttia yrityksistä raportoi tehtyjen työtuntien määrän lisääntymisestä ja 16 prosenttia niiden vähentymisestä. Tehtyjen työtuntien lisääntyminen pitää sisällään myös esimerkiksi rekrytoinnit ja päättyneet lomautukset. Vähentyminen taas sisältää muun muassa henkilöstövähennykset ja lomautukset. Työtuntien määrän kehitys on kaiken kaikkiaan ollut myönteinen, mutta vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna heikompi (toukokuussa 2011 noin 45 prosenttia ilmoitti tehtyjen työtuntien lisääntymisestä ja 13 prosenttia vähentymisestä). (Kuva 8.)

Kuva 8. Tehtyjen työtuntien määrän kehittyminen erilaisissa yrityksissä ja eri alueilla (% vastaajista)

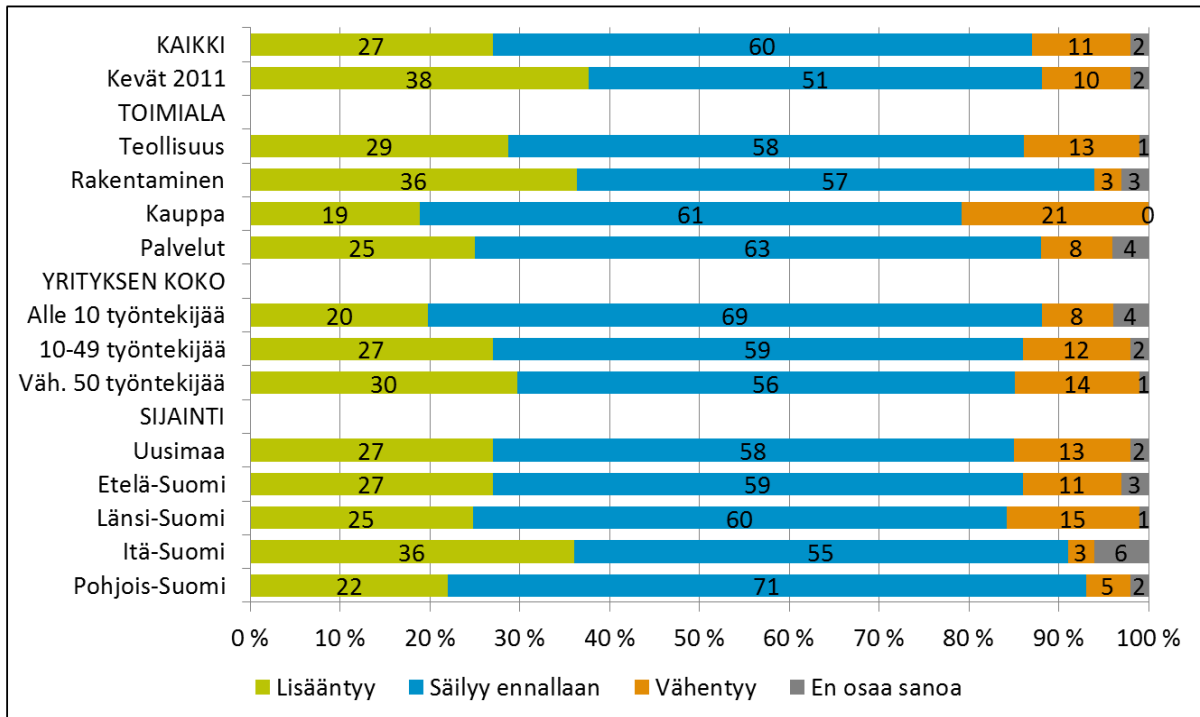

3.2 Työllisyysodotukset positiivisia, mutta maltillisempia kuin vuosi sitten

Myös arviot työvoiman määrän kehityksestä seuraavan puolen vuoden aikana ovat varovaisempia kuin vuosi sitten. Hieman yli neljännes kaikista yrityksistä ennakoivat työvoiman positiivista ja joka kymmenes negatiivista kehitystä. Toimialoista rakentamisessa odotukset olivat myönteisimmät ja alueista Itä-Suomessa uskottiin useimmin myönteiseen työllisyyskehitykseen seuraavina kuukausina.

Rakennusalan myönteiset odotukset aiheutunevat lähinnä siitä, että työtuntien määrä on kehittynyt viimeisten kuukausien aikana päätoimialoista heikoimmin ja tämänhetkistä työllisyystilannetta pidetään korkeintaan kohtuullisena. Toisin sanoen yritysjohtajat odottavat kohennusta alan tämänhetkiseen melko vaikeaan suhdanne- ja työllisyystilanteeseen. Kuvasa 9 on esitetty vastausten jakaumia erilaisissa yrityksissä eri alueilla.

Kuva 9. Odotukset työvoiman määrän kehittämisestä (% vastaajista)

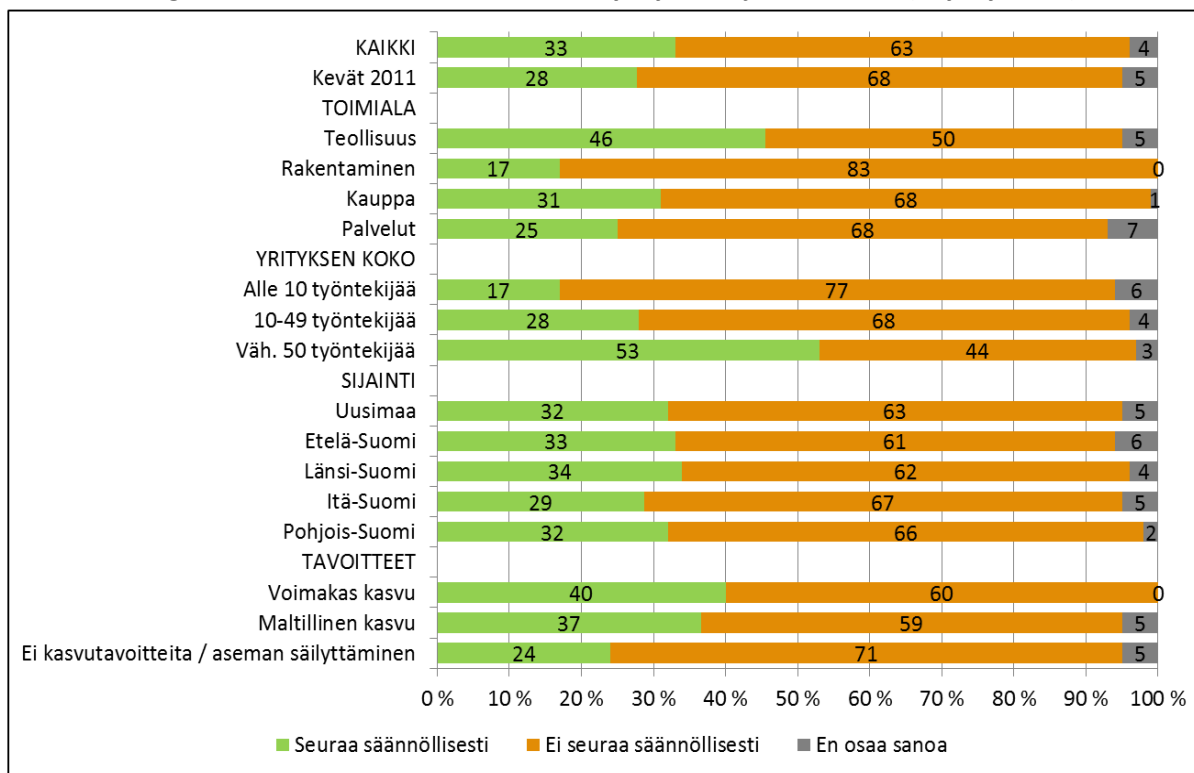

4 ENERGIA JA YMPÄRISTÖ

4.1 Energiatehokkuuden seuranta yleistyy hitaasti

Energiaa säästämällä ja energiankäyttöä tehostamalla yritykset voivat vähentää kustannuksiaan. Tämä tiedostetaan myös pk-yrityksissä, joissa yhä useampi yritys seuraa energiatehokkuuttaan säännöllisesti tiettyjen mittarien avulla (esim. energian kulutus / tuotannon määrä, energian kulutus / tehdyt työtunnit jne). Energiatehokkuudessa on silti edelleen paljon kehitettävää, sillä myönteisestä kehityksestä huolimatta (verrattuna vuoden takaisiin tuloksiin) vain kolmannes yrityksistä toimii aktiivisesti energiatehokkuutensa parantamiseksi. Lisäksi vain 7 prosenttia vastaajista oli liittynyt tai liittymässä elinkeinoelämän ja valtiovallan väliseen energiatehokkuussopimukseen¹. Energiatehokkuuden seuranta on yleisintä teollisuudessa, keskisuurissa yrityksissä ja voimakasta kasvua tavoittelevissa yrityksissä. Kuvassa 10 on esitetty energiatehokkuuden seurannan yleisyyttä erilaisissa yrityksissä ja alueilla.

Kuva 10. Energiatehokkuuden seuranta erilaisissa yrityksissä ja eri alueilla (% yrityksistä)

4.2 Vihreään liiketoimintaan on sijoittanut kolmannes yrityksistä

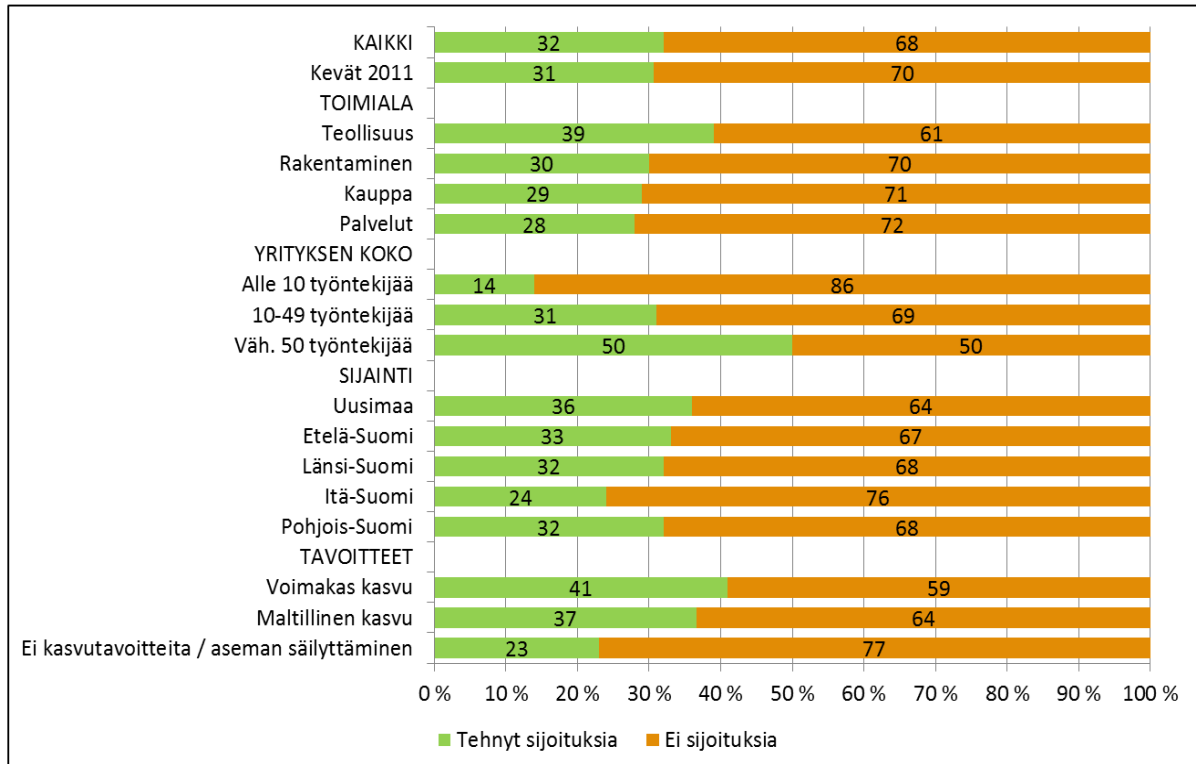
Vastaajista lähes kolmannes kertoi sijoittaneensa taloudellisesti vihreään liiketoimintaan (ml. panostukset ympäristövaikutusten vähentämiseen) viimeisen vuoden aikana². Sijoitusten yleisyys oli samalla tasolla vuoden takaisiin tuloksiin verrattuna. Tulokset ovat kuitenkin suuntaa-antavia, sillä tarkastelun ulkopuolelle jäi suuri joukko yrityksiä, jotka eivät osanneet vastata kysymykseen tai olivat epävarmoja tekemistään sijoituksista. (Kuva 11.)

¹ Lisätietoja energiatehokkuussopimuksesta EK:n sivuilta:

<http://www.ek.fi/www/fi/energia/energiatehokkuussopimus.php>

² Vihreällä liiketoiminnalla tarkoitetaan tässä yhteydessä tuotteita, prosesseja, laitteita, palveluja tai toimintamalleja, joilla voidaan vähentää toisten yhteisöjen, julkisen sektorin tai kuluttajien ympäristövaikutuksia.

Kuva 11. Sijoitukset vihreään liiketoimintaan ja ympäristövaikutusten vähentämiseen erilaisissa yrityksissä ja eri alueilla (% vastaajista, jotka osasivat vastata kysymykseen, N=379)

5 MITEN TUTKIMUS TEHTIIN?

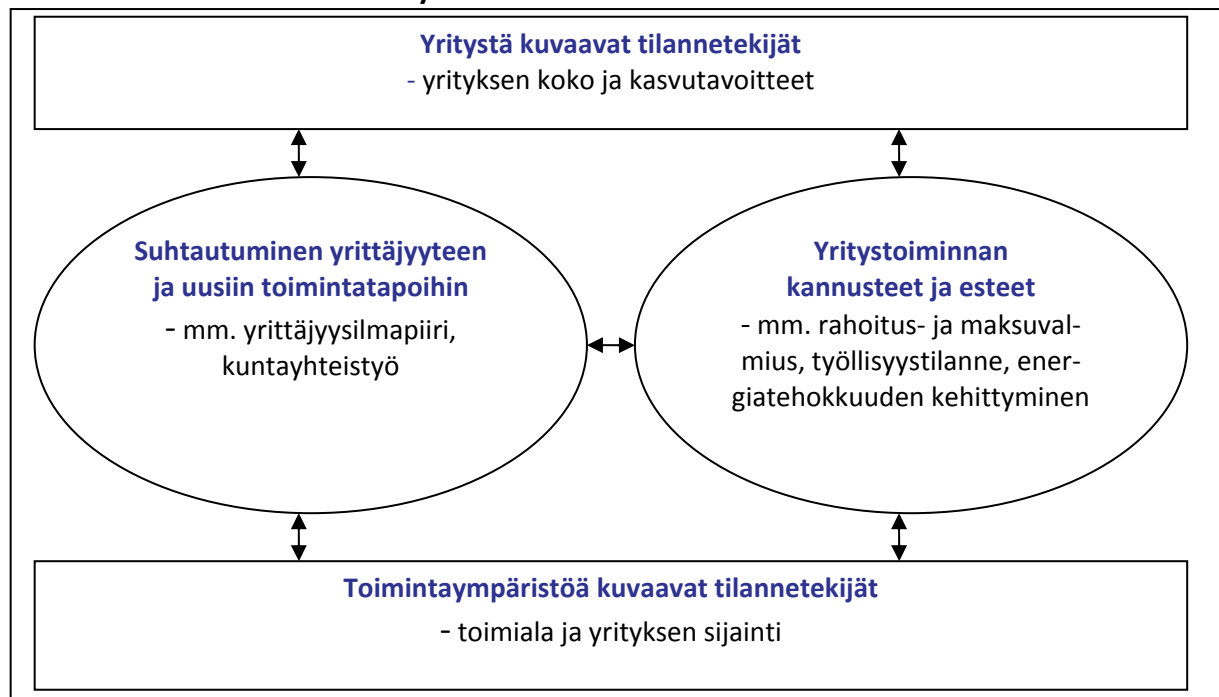
Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena huhtikuussa 2012, jonka aikana yhteensä 553 yritysjohtajaa antoi vastauksensa kysymyslomakkeessa esitettyihin kysymyksiin. Aineisto on edustava otos EK:n jäsenyrityksistä, joista 96 prosenttia on PK-työnantajayrityksiä.

Tutkimuksessa esitetyt kysymykset koskivat neljää laajaa aihekokonaisuutta:

- 1) Yrittäjyys ja yhteiskunta
- 2) Verotus ja rahoitus
- 3) Työelämä
- 4) Energia ja ympäristö

Näihin aihekokonaisuuksiin saatuja vastauksia tarkasteltiin yritystä ja sen toimintaympäristöä kuvaavien tilannetekijöiden näkökulmista. Käytännössä tutkimuksessa oltiin siis kiinnostuneita siitä, miten tavoitteiltaan erilaiset yritysjohtajat eri yrityskokoluokissa, toimialoilla ja alueilla³ kokevat yhteiskunnan yrittäjyysilmapiirin ja millaisia tekijöitä he pitävät toimintansa kannusteina tai esteinä. Kuvassa 12 on esitetty tutkimuksen viitekehys, jota on käytetty kysymyslomakkeen suunnittelussa ja aineiston analysoinnissa.

Kuva 12. Tutkimuksen viitekehys

³ Tässä tutkimuksessa esitetyssä aluejaossa käytettiin vanhaa, vuoden 2010 alkuun saakka voimassa ollutta läänijakoa ja alueiden tyypittelyssä maa- ja metsätalousministeriön tilaamaa ja Oulun yliopiston, Kajaanin yliopistokeskuksen Lönnrot-Instituutin ja Suomen Aluetutkimuksen tekemää maaseudun kolmijakoa (ks. esim. Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelma 2007-2013).